

ініціативності і мобільності учнів, для спільного пошуку шляхів розв'язання актуальних для них проблем, а, отже, є важливим інструментом стимулювання учнів бути життєво успішними.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховні проблеми воєнного часу в контексті зміцнення незалежності України: Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України, присвяченому 33-й річниці Незалежності України, 22 серпня 2024 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2024. № 6 (2). С.1–6.
2. Кремень В. Г., Луговий В. І., Саух П. Ю. Освіта і наука – основа інноваційного людського розвитку: Пропозиції НАПН України до Стратегії людського розвитку. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2020. № 2 (2). С. 1–5.
3. Нечерда В. Б., Кириченко В. І. Підлітки уразливих категорій: типологія і особливості виховання в умовах закладів загальної середньої освіти: методичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 134 с.
4. Смочко Н. М., Лужанська Т. Ю., Лепкий М. І. Коворкінг-центр як інновація в умовах нових викликів суспільства. Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». 2022. Вип. 2 (33). С. 307–319.
5. Чепелева Н. В. Герменевтичне виховання як чинник самопроєктування особистості фахівця: Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти в умовах нових викликів», 17 листопада 2022 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2022. № 4 (2). С. 1–6.
6. Poprawa R. Asertywność. Główne założenia, zasady i procedury asertywnego radzenia sobie w życiu. Materiały do treningu. Wrocław: Instytut Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego, 2017. 45 s.

*Т. К. Окушко, м. Київ,
Україна*

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ ВНАСЛІДОК ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті окреслено актуальність проблеми порушення прав українських дітей в умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України. Наведено приклади порушення прав дітей, охарактеризовано важливі кроки щодо об'єднання світової спільноти, українського суспільства у вирішенні проблеми повернення українських дітей на Батьківщину.

Ключові слова: війна, права дітей, геноцид, громадянство, ідентичність, незворотність покарання.

Наразі ні в кого не викликає сумніву, що розпочата 24 лютого 2022 року широкомасштабна збройна російська агресія проти суверенної України – це неоголошена війна на знищення суверенної української держави та її народу. Історія України засвідчує, що український народ не одну сотню років потерпав

від російських тиранів-царів, які гнобили і знеособлювали українську ідентичність. Наразі, вже під прикриттям чудернацьких наративів, нелегітимною російською владою камуфлюються істинні цілі щодо знищення суверенної української держави. По суті розпочато неокolonіальну війну у ХХІ столітті в центрі Європи на привласнення, викрадення всього, що стосується України та надбань її народу – культури, історії, науки, передових досягнень, території, корисних копалин тощо. А головна ціль – вкрати її майбутнє – українських дітей, примусово депортувати, стерти їхню ідентичність, зробити ворогами своєї Батьківщини за народженням та громадянством. Саме такі брудні методи застосовували нацисти у період Другої світової війни в країнах Європи. Депортовані діти були позбавлені права знати хто вони, звідки, де їх батьки, вони були полишені надії повернутися додому.

З початку збройної російської агресії проти України розширилися катастрофічні системні ризики як частоти прояву небезпек в умовах воєнної російської агресії. З 24.02.2022 року в Україні зафіксовано і відкрито впровадження за 150000 воєнних злочинів, вчинених окупантами.

За даними Офісу генерального прокурора України, на 1 листопада 2024р. 2249 дітей постраждали внаслідок повномасштабної збройної російської агресії, 585 українських дітей загинули від рук окупантів, більше 1664 зазнали поранень різного ступеню тяжкості, 2147 дітей вважаються зниклими безвісти через війну, 1726 дітей перебувають у розшуку. Дані Національного інформаційного бюро (НІБ) засвідчують про примусову депортацію 23711 українських дітей в різні російські регіони, лише з 2357 з них встановлено зв'язок, лише 610 дітей вдалося повернути в Україну. Наразі залишається невідомою доля 20 тисяч українських дітей. За даними Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) з початку війни змінили місце проживання 4,8 млн. дітей, 2,5 млн. з них виїхали за кордон.

Наразі терористичною державою-агресором внаслідок агресії грубо порушуються права дітей, закріплені Конвенцією ООН «Про права дитини» та факультативним протоколом до неї щодо участі дітей у збройних конфліктах.

Зокрема, порушуються такі статті Конвенції ООН «Про права дитини»: ст.1 (дискримінація українських дітей на основі мови, національного походження); ст. 6 (невід’ємне право на життя і розвиток); ст.8 (право дітей на збереження індивідуальності, на ім’я та набуття громадянства, сімейних зв’язків); ст. 9 (заборона розлучення дитини з батьками всупереч їх бажанню, заборона ненадання інформації щодо місця перебування дітей внаслідок примусової депортації); ст.10 (забезпечення права повернення дитини до своєї країни); ст. 11 (заборона незаконного переміщення і неповернення дітей із-за кордону); ст. 12, 13 (право дитини вільно формулювати власні погляди і вільно висловлювати думки з тих питань, що стосуються дитини); ст. 15 (право на свободу асоціацій і мирних зборів); ст. 16 (дитина не може бути об’єктом свавільного або незаконного втручання в особисте і сімейне життя, її свободу, фізичну та психологічну безпеку); ст. 21 (право на усиновлення дозволяється згідно із законами країни походження); ст. 24 (право на охорону здоров’я); ст. 27 (право на досяжний рівень життя, фізичного, морального та психічного розвитку); ст. 28 (право дітей на освіту); ст. 34 (захист дитини від усіх форм експлуатації та сексуальних розбещень); ст. 37 (жодна дитина не може піддаватися катуванню чи іншим жорстоким, нелюдським видам поводження); ст. 31 (право на відпочинок і дозвілля, на розвиток особи, талантів, розумових та фізичних здібностей) тощо. Водночас статті 1 та 4 Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах забороняє участь у військових діях осіб до 18 – річного віку та вербування або використання дітей до 18 років у військових діях збройними групами, відмінними від збройних сил держави [1].

Скоєння кримінальних злочинів проти дітей як викрадення та примусова депортація; вербування і використання дітей у військових цілях; катування, убивства та каліцтва дітей; згвалтування та інші форми сексуального насильства; знищення соціальної інфраструктури, шкіл, лікарень та осіб, які пов’язані з ними; відмова у доступі гуманітарної допомоги є прямим порушенням резолюцій Ради Безпеки ООН щодо порушення прав дітей в

умовах збройних конфліктів.

Згідно даних правоохоронних органів України російські загарбники залучають дітей до участі в збройному конфлікті у ролях шпигунів, коректувальників обстрілів, паліїв військового майна ЗСУ тощо.

На звільнених територіях Херсонщини було отримано свідчення перебування в катівнях дітей. У тимчасово окупованому Бердянську російські загарбники катували та вбили двох підлітків з проукраїнською позицією – 16-річних Тиграна Оганесяна та Микиту Ханганова, яких звинуватили начебто у підготовці диверсії на залізниці. Батькам дотепер не передали тіла вбитих дітей.

Примусова депортація українських дітей та влаштування їх до російських сімей на російській території є прямим порушенням Женевської (IV) Конвенції про захист цивільного населення під час війни [3]. Суголосною є думка Еммануеля Доуда, французького юриста – автора позову до Міжнародного кримінального суду через насильницьке вивезення українських дітей до росії, оскільки сам факт депортації дітей є складовою злочину геноциду. Ним зазначається, що напади на частину населення з метою його асиміляції, достатньо, щоб кваліфікувати цей напад як геноцид. «...Іншими словами, забрати дітей силою, депортувати, вивезти їх до Росії, віддати російським усиновлювачам або під насильницьку опіку, щоб потім розірвати всі зв'язки – і психологічні, і фізичні – з їхніми батьками, з українським народом, з історією – це називається асиміляцією частини української нації й тому це можна назвати геноцидом» [4].

Російські окупанти застосовують до дітей на тимчасово окупованих територіях, і в російських регіонах, куди вивезені діти, тиск, залякування та силу, вербують дітей, примушують виправдовувати війну росії проти України. Доля статусних дітей, зокрема дітей-сиріт, яких вивезли з тимчасово окупованих територій, і які опинилися в реєстрі російської системи дітей-сиріт, наразі невідома. Більшість дітей вивезених з тимчасово окупованих територій, і зокрема, дітей-сиріт, дітей без статусу і дітей, позбавлених батьківського піклування «влаштовують» у прийомні російські сім'ї, їм надають російське

громадянство, змінюють прізвища та імена, про що засвідчують дані з російських сайтів щодо усиновлення та інформація з відкритих джерел. Значну частку дітей влаштовують в російські інтернати, кадетські коледжі з метою перевиховування та системної мілітаризації.

Погоджуємося з правовими аналітками О. Синюк, К. Рашевською [5], що мілітаризація та індоктринація (відчуження від своєї ідентичності, зміна світогляду, нав'язування дітям самоідентифікації як громадян рф) – це провідні стратегії, які використовує держава-терорист щодо асиміляції українських дітей в росії. На наш погляд, це стратегії, які розроблені спецслужбами загарбників, які спрямовані на стирання у наших дітей української ідентичності та нав'язування їм ворожої ідентичності. Підтвердженням цього є те, що в інтернатах та кадетських коледжах для українських дітей діє закритий режим у вигляді обмеження свободи переміщення, дітям нав'язують прийняття військової присяги, вдягають військову форму російських загарбників та інші атрибути. Перевиховання українських дітей здійснюється через системне російське «патріотичне» виховання, як «уроки мужності», об'єднання Юнармії та «Я-патріот», квести «Дороги, обпалені війною», розповіді про «героїзм учасників сво», дітей налаштовують до вступу до російських військових училищ.

В умовах війни порушується право дітей на отримання освіти. Постійні повітряні тривоги, обстріли та бомбардування вдень і вночі, перехід на дистанційну форму навчання посилюють освітні втрати та розриви, ускладнюють набуття повноцінної освіти, погіршується психологічний стан дітей, з'являється депресія, психічні розлади, невпевненість за майбутнє.

У закладах освіти на тимчасово окупованих територіях України перебувають 1,5 млн. українських дітей, відбувається мілітаризація освіти, зміни в навчальних програмах з метою стирання національної ідентичності дітей, викорінення всього українського. Учителів – колаборантів відправляють на курси до Москви з метою навчити їх виявляти дітей з проукраїнською позицією і відпрацювання методів щодо їх подальшої примусової асиміляції. Із

зони активних бойових дій релоковано заклади дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, чимала частка пошкоджено та зруйновано.

Російська збройна агресія проти України засвідчила інфантильність та нерішучість глобальних структур та міжнародних норм безпеки у світі, які стали надзвичайно хиткими, з подвійними стандартами, зокрема, російська держава – постійний член Ради безпеки ООН розгорнула в центрі Європи в XXI столітті загарбницьку війну, спрямовану на геноцид українського народу, а Генеральний секретар ООН вітається з російським військовим злочинцем, на якого виписано ордер на арешт Міжнародним кримінальним судом.

Отже, внаслідок повномасштабної російської збройної агресії в Україні порушуються фактично усі права дитини. Аналізуючи масштаби порушень, зазначимо, що вони мають всі ознаки геноциду українських дітей, що потребує об'єднання зусиль держави, громадянського суспільства, міжнародних організацій у розробленні механізмів репатріації українських дітей до України за правом їхнього народження та громадянства. Вважаємо нагальним заснування Міжнародного трибуналу щодо агресії Росії проти України, і сподіваємося, що кожного воєнного злочинця очікує справедливий суд та покарання

Список використаних джерел

1. Конвенція ООН про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
2. Children and armed conflict Report of the Secretary-General. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/344/71/PDF/N2234471.pdf?OpenElement>
3. Женевська (IV) Конвенція про захист цивільного населення під час війни. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/Mt/dU49006?ed=1949_08_12
4. Електронний ресурс: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-dity-putin-henotsyd/32334810.html>
5. Електронний ресурс: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/do-uvagi-zhurnalistiv-prezentaciya-specdopovidu-upovnovazhenogo-shchodo-porushen-prav-ukrayinskih-ditej-27-go-chervnya